

Skribent: Maria Schmidt

Förpackningar gör oss en tjänst

Det krävs ofta en förpackning för att bevara en mathantverksprodukts fina kvalitet fram tills den skall konsumeras. Det är viktigt att välja en förpackning tillverkad av ett material som har rätt egenskaper för den aktuella matprodukten.

Text: Maria Schmidt Larsson, Daucus Design, förpackningsdesigner och livsmedelsingenjör

Bearbetning: Anna Berglund

Att välja är att kompromissa

Om jag går i blåbärsskogen och plockar bär kan jag stoppa dem direkt i munnen. Då har jag inget behov av förpackning. Vill jag däremot äta blåbär eller blåbärssylt vid ett senare tillfälle, krävs någon typ av förpackning som håller samman, skyddar och bevarar. Om jag tillverkar matprodukter för försäljning behövs oftast en förpackning och den blir då en del av erbjudandet till kund som kan öka kundens upplevelse. Att välja förpackning är alltid ett kompromissande mellan många olika aspekter, t ex. att bevara livsmedlets kvalitet, fungera väl vid fyllning, transporter, i butikshyllan, förmedla information och upplevelse till kunden och dess miljöpåverkan.

Förpackningsegenskaper som påverkar livsmedlets kvalitet

Förpackningens huvuduppgift är att bevara livsmedlets kvalitet fram till konsumtion. För att välja rätt förpackning gäller det att veta vad som är viktigast för det livsmedel man producerar. Det kan handla om att skydda mot ljus, föroreningar, fukt, eller torkning eller att ge ett mekaniskt stöd så inte produkten går sönder.

Olika förpackningsmaterial har olika egenskaper och därmed olika möjlighet att uppfylla de krav som ställs.

Inerta materialet avger inte några som helst ämnen till livsmedlet.

Barriär egenskaper hos ett material hindrar ämnen att vandra från produkt till omgivning eller tvärtom. Kan gälla vatten/fukt, syre, fett, dofter etc.

Formstabila material ger mekanisk skydd som skyddar mot yttre tryck och stötar.

Transparenta material är genomskinliga så att man kan se innehållet och bedöma dess kvalitet.

Opakt material är motsatsen till transparent. Det kan skydda ljuskänsliga produkter.

Förpackningsmaterialens för- och nackdelar

Nedan följer en lista med de vanligaste förpackningsmaterialen och kortfattat om dess funktion för att skydda livsmedlet och kort om dess miljöpåverkan.

Glas tillverkas av sand, soda, dolomit, kalk och fältspat. Råvaror eller färdigt glas importeras till Sverige. Glas kan i princip materialåtervinnas oändligt många gånger. (källa: Svensk glasåtervinning). Glas är helt inert, formstabilt och ger ett barriärskydd mot alla ämnen. Det kan göras transparent eller opakt. Det är tungt och platskrävande, vilket är en nackdel vid transporter.

Papper tillverkas vanligen av träfiber, (nyfiber eller returfiber), som blöts upp, formas och torkas. Papper är lätt att återvinna men fibern försämras undan för undan och kan användas ca 7 gånger inom materialåtervinning för att därefter ge energi vid förbränning. Papper finns på rulle eller i ark eller i form av påsar. Det är opakt, inte helt inert och har inte så goda barriäregenskaper. Det ger liten miljöbelastning. Papper kombineras ibland med plast/bioplast för invändig laminering som ger barriär och transparenta fönster för att visa innehållet.

Kartong liknar papper, men är tjockare och oftast byggd av flera lager som kan ha olika egenskaper, t. ex. styrka eller tryckbarhet. Kartong är mer formstabil än papper och används till askar, boxar och kartonger. Precis som papperspåsar har de ibland fönster och invändiga laminat av plast/bioplast.

Wellpapp tillverkas av två eller flera lager plant papper med vågigt papper mellan. Det ger ett formstabil material med relativt låg vikt/liten materialmängd. Övriga egenskaper är som för papper. Wellpapp används mest för olika sekundär- och tertiärförpackningar (ytteremballage) men tunna varianter kan användas för primärförpackningar.

Formpressad cellulosafiber, av typen äggkartong, kan tillverkas av pappersfiber i de sista återvinningscyklerna. Det är formstabil. Övriga egenskaper är som för papper. Förpackningarna är ofta staplingsbara i varandra när de är tomma och tar då liten plats i lager och transport.

Metall till förpackningar är vanligen stål eller aluminium. Det är en lång och ofta väldigt energikrävande framtagningskedja från brytning till färdig metall. Energivinsten vid materialåtervinning är därför stor. Metall kommer från en ändlig råvara. Metallförpackningar ger god barriär, kan vara formstabil.

Plast

Den mesta plast vi använder är tillverkad av petroleumråvara, en ändlig råvara. Plast kan ges många olika egenskaper, den kan vara mjuk eller hård, ha många former, vara transparent eller opak, ge barriär mot många olika ämnen och vara svetsbar. Plast är återvinningsbar, ibland nedbrytbar.

I en del förpackningar förekommer flera olika material eftersom man vill kombinera flera egenskaper, men ofta måste man ändå välja och prioritera. Den som säljer produkten till konsument har ett producentansvar även för sin förpackning. Organisationen Förpackningsinsamlingen har information om det på sin hemsida.

Antal ord: 36 inled. 691 + presentation av Maria

Maria har i mer än 15 år arbetat med frågor som rör förpackningar för småskalig matproduktion. Om du vill fråga eller diskutera vidare och kanske bidra med egen kunskap så hör av dig till

maria.schmidt@daucusdesign.se

www.daucusdesign.se

/Maria